

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשייב – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

שתי קבוצות של טעמים תחתונים המובילות תבנית סוגרת דיבור. תבנית **דרנא תביר (מרכא) טפחא** תפקיד תדיר הוא קבוצת פרטים קשורים בנושא מסוים אשר לכתחילה חל על כל אחד הענין או ההלכה הנידונים או הם מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים. תבנית **מרכא תביר (מרכא) טפחא** תפקיד תדיר הוא קבוצת פרטים קשורים בנושא מסוים אשר לכתחילה לא חל על כל אחד הענין או ההלכה הנידונים או הם מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

1.1 שמות פקודי לח, כא

שמות תצוה כח, ס [טו] ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפך תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך

תעשה אתו: [טז] רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו:

[כ] והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משפצים זהב יהיו במלואתם:

שמות תצוה כח, כ: והטורח הרביעי תרשיש ושהם וישפה משפצים זהב יהיו במלואתם:

שמות תצוה כח, כא:

והאבנים תהיין על שמות בני-ישראל שתים עשרה על שמתם

פתוחי חותם איש על-שמו תהיין לשני עשר שבט:

שמות פקודי לט, פ [ח] ונעש את-החשן מעשה חשב כמעשה אפך זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משוך:

[ט] רבוע יהיה כפול עשו את-החשן זרת ארכו וזרת רחבו כפול: ...

[יג] והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוספת משפצת זהב במלואתם:

שמות פקודי לט, יד:

והאבנים על שמות בני-ישראל הנה שתים עשרה על שמתם

פתוחי חתם איש על-שמו לשנים עשר שבט:

פי' **רש"י** ב-(שם' תצ' כח, כ) **משפצים זהב יהיו הטורים במלואתם** - מוקפין משבצות זהב בעומק שיעור שיתמלא בעובי האבן; זהו לשון **במלואתם**. **[בשיעור מלוי עביין של אבנים יהיה עומק המשבצות, לא פחות ולא יותר]** בגירסת הכת"ר הממוחשב.

בעה"ט השוה **אדם פטרה** וגו' (**לט**); לנאמר בנביא (**יחזקאל כח, ג**) **בערן גן-אליהם היות כל-אבן יקרה מסכתא אדם פטרה**

(והאלם תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וקרבת וזהב מלאכת הפיד ונקב"ד כד ביום הפראך כוננו:) מלמד שנודמנו להם אבני אפור מגן עדן.

טו: אלו **והאבנים** שב(שם' תצ' כח, כא; פקודי לט, יד)

רבינו בחיי ביאר על (שם' תצוה כח, טו) **והאבנים** ודע כי נמצא כתוב בספרי חכמת הטבע, כי כל האבנים היקרות שהם עקריות ושרשיות אינן אלא י"ב והם אבות לכל שאר האבנים, וכל השאר מיניהם ענפיהן ותולדותיהן. ומכאן למד **התורה** כי האבנים האלו הם שרש כל האבנים הטובות בעולם.

רבינו בחיי וראיתי בספר האבנים שחברו הפילוסוף, שהאבנים צריכות טהרה, וידוע מסגולתם שהנושא אותם בטומאה יתבטל כחם אלו או יחלש, ואם ישוב ויטהר תחזור האבן לכחה הראשון כבתחלה, והסכה והטעם בזה לפי מעלות ורחניות הכח העליון שהאבן מושכת ממנו שהוא מדבק בטהרה ומתרחק מן הטומאה, ...

רבינו בחיי (שם' תצוה כח, כ) **משפצים זהב יהיו במלואתם**. כלומר האבנים יהיו במלואותם משובצים זהב, והכתוב יצוה שיהיו

האבנים על הזהב והאותיות על האבנים, והיו שבעים ושתים אותיות כנגד שבעים ושתים שמות. ... **והאבנים** היקרות למעלה מן הזהב. .... **והאבנים** בסיס לאותיות, וכן דרך לעשות בסיס מן הנקלה לנכבד ואם כן האותיות עקר הכל שבהם נברא העולם שכל הקנינים נמצאים בו:

והאבנים - תלישא-גדולה, ענין של מחיצה, ע"פ **תורה שלמה מילואים**, באבני החושן היו כתובים בכל אבן שם השבט ותחומו,

(כח, כא) **והאבנים** - תלשא, (**לט** יד) **והאבנים** - תלשא, כל אחד מהם בא ללמד תפקיד תלשא משלו, ועשוי ללמד אלפניו ולאחריו, כך שעשויים להיות כאן כארבעה תפקידי תלשא. נזכיר כי בין תפקידי תלשא – תרסא לדרוש שיעורין, חציצין, מחיצין, בעל בחינה נעלה, מקור.

לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע"פ, משוער, כי כל אחד מטעמי התלשא (תלישא גדולה) במלים (כח, כא) **והאבנים** - תלשא, (**לט** יד) **והאבנים** - תלשא, בא ללמד תפקיד תלשא משלו, ועשוי ללמד אלפניו ולאחריו, כך שעשויים להיות כאן לפחות ארבעה תפקידי תלשא. נזכיר כי לפי ההשערה בין תפקידי תלשא – תרסא לדרוש שיעורין, חציצין, מחיצין, בעל בחינה נעלה, מקור. וכך מתקבלים מהפירושים שהובאו לעיל תפקידי טעמי תלשא בשני הפסוקים:

- א. בחינה נעלה של אבנים שהם שורש כל אבני העולם (אפשר כי א ו-ב הם ענין אחד)
- ב. בחינה נעלה של אבנים מושכות מעלות רוחניות מכה עליון, אבל לא לעצמם אלא מפני שנושאים האותיות שבהם נברא העולם ובצירוף עם כהן גדול טהור והשמות הקדושים באורים ותומים מגלים דבר ה'.
- ג. נציע ש-**והאבנים** (כח, כא) המלה מלמדת לכתוב לפניו ואלו הן הפסוקים המפרטים את אבני החושן המשפט (כח, טו - כ).

ההשערה היא שטעם תלשא מלמד על כעין שיעור שעל אבני החושן נחקקו בפתוחי חותם שבעים ושתים אותיות שמאירות תשובות (שמות האבות, שמות השבטים, המלים "שבטי יה"). מספר ע"ב בא כנגד שבעים ושתים שמות הכתובים בקלף שהוכנס בין כפלי החושן (ע"ב השמות הכתובים בקלף כל אחד בן שלוש אותיות, כאשר כל אות יוצאת בסדר מסוים מאחד משלושה פסוקים ב-(שם' בשלח יד, יט - כא) שבכל אחד ע"ב אותיות, אות מכל פסוק).

ד. נציע השערה שטעם מלת **והאבנים** (לט, יד) תלשא בתפקיד שיעור מלמד לכתוב לפניו אלה פסוקי שיבוץ אבני בחושן (לט, ח -

יג) ובא ללמד **שיעור מלוי עביין של אבנים יהיה כעומק המשבצות, לא פחות ולא יותר** ע"פ (**רש"י** עה"ת כח, כ) בגירסת הכת"ר הממוחשב. אבל אפשר שזה נלמד מהכתוב עצמו, לכן אפשר להוסיף דרך הלימוד שב(ה).

ה. תלשא בתפקיד מחיצות – תחומי השבטים היו כתובים באבנים (**תורה שלמה**). טט - אותיות אלו לא נספרו בע"ב אותיות וכנראה לא האירו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **מצות ההשערת**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, מעטעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **זולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא וזולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; **מדות דר'** ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

רבינו בחיי (שמ' תצוה כח,ל) וכלל הדבר באורים ותומים שהיו שמות קדושים, מכחם ידע הכהן העתיד וישמיע לכל שואל הבאות, והשמות האלה שני חלקים: האחד מכחם יאירו אותיות השבטים הקבוצים באבני חושן והם הנקראים "אורים" בהיותם מאירים לעיני הכהן, השני מכחם יבא בלב הכהן שידע להצמיד ולחבר האותיות ולהוציא התיבה מהם כדי שיהא מכויין בתשובת השאלה, ומכח השמות האלה היה לב הכהן תמים בידיעת האותיות, וברוח הקדש שבו יבא בלבו כי זה חבורן וסדרן והם הנקראים "תומים" ושני חלקי השמות הקדושים האלה הנקראים "אורים ותומים" על שם פעולתם היו נתונים בן כפלי חושן, כי על כן היה כפול, ... והענין היה מדרגה ממדרגות רוח הקדש למעלה מבת קול ולמטה מן הנבואה.

בבלי יומא עג,ב

רבי יוחנן אומר: בולטות, ריש לקיש אומר: מצטרפות. - והא לא כתיב בהו צד"י! - אמר רב שמואל בר יצחק: אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. - והא לא כתיב טי"ת! - אמר רב אחא בר יעקב: שבטי ישורון כתיב שם. מיתביבי: כל כהן שאינו מדבר ברוח הקדוש ושכינה שורה עליו - אין שואלין בו, שהרי שאל צדוק ועלתה לו, אביתר ולא עלתה לו, שנאמר (שמואל ב' טו) ויעל אביתר עד תם כל העם וגו'. - סיועי הוה מסייע בהדייהו.

רש"י מסכת יומא דף עג עמוד ב

שמאירין את דבריהם - מפרשים את דבריהן. **משלימין את דבריהן** - כדאמרן: אין גזירתן חוזרת. **סיועי הוה מסייע** - כהן כהדי אורים ותומים, הלכך אם כהן כשר היה וראוי לשרות שכינה עליו האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו, ואם לאו לא בולטות ולא מצטרפות.

שמ' תצוה כח,כא ו**האבנים תהיין** - אזלא-גרש **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תבר מרכא טפחא, **על-שמותם**

התבנית דרגא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל הענין המדובר או שמצטרפים לענין אחד.

שמות פקודי לטי,יד ו**האבנים על-שמות** - קדמא **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תבר מרכא טפחא, **על-שמותם**

התבנית מרכא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שלא על כל אחד מהם חל הענין המדובר או שאינם מצטרפים לענין אחד

נשלב תבניות הטעמים בתוך הבאור של **אנציקלופדיה תלמודית כרך א, [אורים ותמים] טור שצד**

בקבלת התשובה (לשאלה באורים ותומים) נחלקו אמוראים: ר' יוחנן אומר (**מכא**) **תהיין** - אזלא-גרש, אותיות המענה) בולטות (אזלא-גרש במובן של יוצא, בולט), ריש לקיש אומר מצטרפות⁴¹. **תהיין** - אזלא-גרש **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תבר מרכא טפחא, ענין של צירוף). **ופירשו**: מאותיות אבני החושן שכתובים עליהן שמות שבטי בני ישראל והאבות⁴² היו בולטות אותיות התשובה, כגון עי"ן משמעון ולמ"ד מלוי וה"א מיהודה, ולר' יוחנן לא היו האותיות זזות ממקומן (**זלט**) **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תבר מרכא טפחא, ענין שאין האותיות מצטרפות). אלא בולטות בלבד (**תהיין** - אזלא-גרש במובן של יוצא) והכהן היה מצרף, ולריש לקיש היו מצטרפות מאליהן⁴³. הצירוף לר' יוחנן היה על ידי שרוח הקדוש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה "עלה" או "לא תעלה" באותיות שכולטות מן החושן כנגד פניו⁴⁴. **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תבר מרכא טפחא, ענין של צירוף).

ויש אומרים שהאותיות בולטות זו אחת זו ולפי סדר בליטתן ידע הכהן לצרפן⁴⁵ (**מכא**) **תהיין** - אזלא-גרש במובן יוצא **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תבר מרכא טפחא, ענין של צירוף בסדר יציאה).

ויש שכתבו שהאמוראים אינם חולקים כלל אלא כל אחד מוסיף על דברי חברו, כי השם היה בין כפלי החושן⁴⁶ וכשהיה הכהן מכויין בחלק השם שנקרא אורים, (**זלט**) **על-שמות** - קדמא, בשם הראשון של הצירוף אורים ותומים). היו האותיות של האבנים בולטות ומאירות בלי סדר **בני-ישראל הנה שתים עשרה** - מרכא תבר מרכא טפחא, ענין שאין האותיות מצטרפות בסדר המענה) וכשהיה חוזר ומכויין בחלק השני של השם הנקרא תומים (**תהיין** - אזלא-גרש, השם השני היוצא אחר הראשון), היו האותיות מצטרפות ונעשות תיבות⁴⁷ **על-שמות בני-ישראל שתים עשרה** - דרגא תבר מרכא טפחא, ענין של צירוף). ובירושלמי נחלקו אם הכתב היה בולט או שהכהן שמע בנבואה קול שמישב⁴⁸.

אין שואלים על שני דברים כאחד, אלא שלאחר ששאל על אחד והשיבו לו חוזר ושואל על השני, ואם שאל שני דברים כאחד אין משיבים לו אלא על הראשון בלבד⁴⁹, ויש אומרים שמיביים לו על השני ולא על הראשון, ויש אומרים שאין משיבים לו לא על הראשון ולא על השני⁵⁰. ואם הוצרך לשניהם משיבים לו על שניהם⁵¹, כגון שהיה הדבר נחוץ ואין שהות להמתין⁵². ויש מפרשים כגון ששני הדברים צריכים זה לזה, כשאלת דוד: ארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו⁵³, שהשיבוהו על שניהם, שרדיפה והשגה צריכות זו לזו⁵⁴. **במענה** לשאלת שני דברים ביחד מתקבלת רק תשובה אחת (**זלט**) מרכא תבר מרכא טפחא מלמד אי צירוף) (**מכא**) דרגא תבר מרכא טפחא מלמד צירוף במענה אם הוצרך לשניהם)

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך א, [אורים ותמים] טור שצד

41. יומא עג,ב. 42. ע"ע אבני חושן ואפור: אבני חושן. 43. רש"י יומא שם. 44. רמב"ם שם. 45. אברבנאל פ' תצוה; מהרש"א יומא שם. 46. עי' לעיל. 47. ריטב"א שם. ועי' רמב"ן עה"ת פ' תצוה שם. 48. יומא סוף"ז. 49. יומא עג א; רמב"ם שם הי"ב. 50. ירושלמי שם. 51. בבלי שם לגירסת רש"י שם ב, וכ"ה גי' כ"י, עי' ד"ס. 52. רש"י שם, לגירסתו. 53. ש"א ל ח. 54. ריטב"א שם, וגירסתו: ואם הוצרך הדבר לשנים, וכן הגרסא לפנינו.

נציג רמז לשם ע"ב ולסידור האותיות המאירות למלים

שמות תצוה כח,כא: על-שמות ב - בכעין מידת מחסירים ומוסיפים ומקבלים "ל-ע"ב שמ(ו)ת"

והאבנים תהיין על-שמות בני-ישראל שתים עשרה על-שמותם ממלת ישראל ס"ת למ"ה מל"ה מל"ה מל"ה מל"ה

שמות פקודי לטי,יד על-שמות ב - בכעין מידת מחסירים ומוסיפים ומקבלים "ל-ע"ב שמ(ו)ת"

והאבנים על-שמות בני-ישראל הנה שתים עשרה על-שמותם ממלת ישראל ס"ת לה"מ מה"ל הל"מ = מל"ה מל"ה מל"ה מל"ה

(**מכא**) **על-שמו תהיין** - זקף-קטן זקף-גדול מרמז לפעולת גי' במלים 100 + 346 + 475 = 921 = תתקכ"א

והפרש מגי' המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל = תקע"ו = 576; 576 - 921 = 345 = שמ"ה = שה"ם = מש"ה = א"ל שד"י (ראה פר'

שמ' וארא כי זה שם המשדד ומרכיב תכונות הטבע, כאן גלוי רצונו דרך אבות אבני הטבע) = מקר"ה = ר"ק מ"ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **מצות ההשערה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקרה** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקה-קטן** – 2; **זקה-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקה-קטן** ... **זקה-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 שמות פקודי לח, כא (התשע"ד)

שמות פקודי לט, יט:

וַיַּעַשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעֲתַי זָהָב וַיִּשְׂמִינּוּ עַל-שְׁנֵי קַצּוֹת הַחֹשֶׁן

עַל-שְׁפָתָיו אֲשֶׁר אֶל-עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָהּ:

זָהָב וַיִּשְׂמִינוּ - ג' 14 (דו"ד) = 372 + 386 = שפ"ו (ש' א-לקי"ם)

הפרש מתקע"ו = 386 - 576 = 190 = ק"צ

בבלי ערכין טז, א: חשן מכפר על קלקול הדינין; א-לקים משמעו דין, ק"ץ במשמע כפרה על דינין.

ע"פ **הכלי היקרי:** קלקול הדינין (קלקול הדינים = 385 = שפ"ה) שק"ץ א-לקי"ם, כי אין הקב"ה מוחל על קלקול הדינין שבין אדם לחבירו.

ראה **אגרת הקודש** מהגר"ש מאוסטרפליא בענין שם שפ"ו וגוי רב"י יס"י הגלילי וגוי דו"ד ב"ן יש"י (שבו הוא אוזח) ויש"ע

שמות פקודי לט, כז - כט : [כז] וַיַּעַשׂוּ אֶת-הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו:

[כח] וְאֵת הַמְצַנְפֵת שֵׁשׁ וְאֶת-פְּאָרֵי הַמְצַנְפֵת שֵׁשׁ וְאֶת-מַכְנָסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

[כט] וְאֶת-הָאֲבֵנֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְהַקְּלָת וְאֲרָנָן וְתוֹלַעַת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה רֶקֶם פְּאֶשֶׁר צִוְּהָ ה' אֶת-מֹשֶׁה: ס

יחזקאל מד, יח: פְּאָרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-רֵאשֵׁם וּמַכְנָסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-מִתְנֵיהֶם לֹא יִחְנְרוּ בַּיָּזַע:

סוגיה מקושרת ל-**(תיקרא צו ג)**, וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בָד - מונח רביעי חמישה עניינים הקשורים בבד של בגדי כהונה

בבלי יומא ע"ב, משנה. כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה: בכחונת, ומכנסים, ומצנפת, ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול חשן, ואפור, ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותומים, ואין נשאלין אלא למלך, ולאב בית דין, ולמי שהציבור צריך בו.

גמרא. תנו רבנן: דברים שנאמר בהן שש - חוטן כפול ששה, משור - שמונה, מעיל - שנים עשר, פרוכת - עשרים וארבעה. חושן ואפור - עשרים ושמונה. חוטן כפול ששה מנא לן? דאמר קרא **(שמות פקודי לט, כז)** וַיַּעַשׂוּ אֶת-הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ ... **(ל"ט, כח)** וְאֵת הַמְצַנְפֵת

שֵׁשׁ וְאֶת-פְּאָרֵי הַמְצַנְפֵת שֵׁשׁ וְאֶת-מַכְנָסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר: חמשה קראי כתיבי: חד - לגופיה, דכיתנא ניהו. וחד - שיהא חוטן

כפול ששה, וחד - שיהיו שזורין, וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש, וחד - לעכב. מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא? אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. ואימא עמרא! - עמרא איפצולי מיפצלא. - כיתנא נמי איפצולי

מפציל! כיתנא אגב לקותיה מפציל. רבינא אמר מהכא: **(יחזקאל מד, יח):** פְּאָרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-רֵאשֵׁם וּמַכְנָסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל-מִתְנֵיהֶם לֹא יִחְנְרוּ בַּיָּזַע: אמר ליה רב אשי: הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? - ולטעמך, הא דאמר רב חסדא: דבר זה תתורת

משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו **(יחזקאל מד, ט)** ס כה-אמר ארני ה' כל-בן-נכר ערל לב וערל בשר לא

יבוא אל-מקדשי לכל-בן-נכר אשר בתוך בני ישראל: (לשרתני) הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

ציטוט מהמבוא לספרים "טעמי המקרא בהלכה ובאגדה" התשע"א - התשע"ג

אף הלכה למשה מסיני שנמסרה ללא דרשה בפסוקים או באחת מהמידות יש לה רמזים בטעמי המקרא, כמוסבר להלן.

הגמרא ב-**בבלי יומא ע"ב**, מביאה שתי הלכות שאינן כתובות במפורש בתורה והתקבלו במסורת גמרא גמירי לה - הלכה למשה מסיני **(רש"י סנהדרין מז, א)**, והנביא יחזקאל הסמיכם בפסוקים בנבואתו. ההלכות הן: (א) כי צווי התורה לעשות ממש כוונתה לפשתים **(יחזקאל**

מד, יח) פְּאָרֵי פִשְׁתִּים, וגו' (ב) שכהן ערל לב היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, לא ישרת במקדש **(יחזקאל מד, ט)** כָּל-בֶּן-נֹכֵר עֶרְל לֵב וְעֶרְל בֶּשֶׂר לֵב וְעֶרְל בֶּשֶׂר לֹא יָבֹא אֶל-מִקְדָּשִׁי. וכדאיתא בגמרא ... הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (ולפני הנביא מי אמר זאת)? אלא: גמרא

גמירי לה (נמסר במסורת), ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (והנביא קבע המסורת בפסוק בנבואתו). הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

טט -ליחזקאל הנביא היתה מסורה של תורה למשה מסיני בין היתר בענין כהן ערל ולבגדי הכהנים שעשויים בד היינו כיתנא-פשתן. אפשר שמסורה זאת התבטאה בטעמי המקרא והמשפט הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה אינו רק שאלה אלא גם קביעה שפסוקי התורה והנ"ך עד יחזקאל נמסרו עם טעמיהם. הנביא יחזקאל הגלה עם הגולה אשר גלתה עם יכיניה לבבל, החרש והמסגר אלו תלמידי חכמים של ארץ-ישראל. אפשר שכדי לשמר מסורה זאת שבע"פ בצוק העיתים של הגלות אתא יחזקאל ואסמכה אקרא, כאשר אמר נבואתו ובה הוראות לעת חידוש עבודת המקדש, הוא ושאר החרש והמסגר רשמו על הקרא של התורה את טעמי המקרא. מסורת זאת הביא עמו עזרא הסופר בעלותו מבבל לארץ-ישראל.

כיצד ענין בד הוא שש הוא כיתנא-פשתן מבטא תורה למשה מסיני

עיון ב-**בבלי יומא ע"ב**, ... מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא? - אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד .... אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

טט - הגמרא מבררת מקור לזהווי שש עם פשתן (כיתנא). אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. א' ריב"ח אומר שהמקור בקרא **(שמות מסעי לט, כח)** וְאֶת-מַכְנָסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

ב' אפשר להוסיף שהתורה קבעה כאן שטבע הפשתן יהיה דבר העולה מן הקרקע בד בד אחרי דיון נוסף הגמרא מסכמת

א' ענין שלא שייך לבגדי כהונה, כהן שלא נימול אינו יכול לעבוד עבודה אלא: גמרא גמירי לה, היינו תורה למשה מסיני (השם גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, דורש עיון)

ב' **הכא נמי**, גמרא גמירי לה, זהו "שש" המוזכר בבגדי כהונה כפשתן זוהי הלכה למשה מסיני.

תבנית הטעמים פסוק **(שמות מסעי לט, כח)**

[כח] וְאֵת הַמְצַנְפֵת שֵׁשׁ - (סלוק היינו ראש פסוק) פשטא מונח זקה-קטן - לימוד אלפניו ולאחריו בהנחה שזוהו תיאור וההלכה אחריו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, מצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ואת-פארי המגבעת שש – מרכא טפחא אתנח – יתור לרבות – המאופיין בשש
ואת-מכנסי הבר שש מְשַׁוֵּר : – (אתנח) מרכא טפחא מרכא סלוק – יתור לרבות – המאופיין בשש משזר. היינו חוטי **הבד** (צמח שעולה מן הקרקע בד בר, והנקרא כיתנא או פשתן) של מכנסי הכהונה יהיו ששה שזורים יחד. תבנית זאת היא דבר המלמד על חבירו שלפניו. ה"ש"ש" במכנסי הבד שהוא פשתן שזור מששה חוטים מלמד על ה"ש"ש" ב"פארי המגבעות" שיהיה כמוהו.

"פארי המגבעות" – מרכא טפחא – יתור לרבות המאופיין ע"י "שש" – אתנח, ה"ש"ש" מקבל התכונה פשתן שזור מששה חוטים. גם זאת תבנית דבר המלמד על חבירו שלפניו. זה מביא לראש הפסוק "ואת המצנפת שש" – פשטא מונח זקף-קטן. היות וההלכה פשתן שזור מששה חוטים נמצאת מאחוריו לכן לפנינו לימוד אלפניו המעביר אל הפסוק הקודם (לט כז).

[כז] וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַכִּתְּנֹת שֵׁשׁ מְעֻשָׂה אֲרָגָן לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו :
ההעברה בעלת שני לימודים. לימוד ראשון עושה הקבלה של המצנפת בלשון יחיד אל אהרן, ושל פארי המגבעות בלשון רבים לבני אהרן. הלימוד האחר מקיש מ"שש" של המצנפת ל"שש" של הכתונת ללמד שגם היא פשתן שזור מששה חוטים. לענ"ד אפשר שזהו **הכא נמי, גמרא גמירי לה**, זהו "שש" המוזכר בבגדי כהונה כפשתן זוהי הלכה למשה מסיני.

הגמרא למדה חמשה קראי כתיבי: חד - לגופיה, דכיתנא ניהוו, וחד - שיהא חוטן כפול ששה, וחד - שיהיו שזורים, וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש, וחד - לעכב. חד לגופיה זהו "בד" (לט כח), שממנו מתחיל התהליך. חד שיהא חוטן כפול ששה, וחד שיהיו שזורים. יש כאן מקום לדון כי האפיון שש משזר (לט כח) מייצג גם ששה חוטי פשתן וגם שזירתם. היות ואין הפעל "שזר" מוזכר לפני-כן, סביר להניח שמכאן לימוד השזור. "שש משזר" מאפיין את "מכנסי בד" שמהם מתפשט הלימוד לאחוריו, לכן לכאורה הגמרא הייתה צריכה להזכירו כחד השני ולא כשלישי. עורך המתבתא מביא "משנה למלך" (כלי המקדש פ"ח ה"ג) שהוכיח מדברי רש"י (בבלי זבחים י"ח ב' ד"ה דברים) שממה שכתוב בסיום הפסוק **שש מְשַׁוֵּר**, לומדים שצריך שיהיו שזורים. אפשר שסדר הכתוב בגמרא צריך להיות: חד - לגופיה ... וחד - שיהיו שזורים וחד - יהא חוטן כפול ששה וגו'.

שמות פקודי לט, טב) ואת-האבנט שש מְשַׁוֵּר ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם
ואת-האבנט שש מְשַׁוֵּר – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או על עצמו. אפשר שכאן ללמד על עצמו כי כל בגדי הכהן הדייט שכתובים לפניו (כתנת, מכנסיים, מגבעת) הם רק שש ואילו האבנט עשוי שעטנז.
ואת-האבנט ... וארגמן – גרשיים ... תבר, כעין יצא להקל ולהחמיר. האבנט עשוי שעטנז. להקל – שמותר שעטנז. להחמיר – אפשר שמפני כך אסור להגור אותו ברגע שפוסקים מעבודת כהן במקדש.
שש מְשַׁוֵּר – רביע, האבנט עשוי מארבעה מיני חוטים, שלושה צמר תכלת, ארגמן ותולעת שני, ומין אחד של פשתן. הגמרא אומרת שמשזר משמעו שמונה חוטים. אם כן חוט הפשתן עשוי משמונה חוטים דקים ממנו. ארביה החוטים העבים שזורים ביחד לחוט אחד. **ותכלת וארגמן ותולעת שני** – דרגא תבר מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה. אפשר שהכוונה כל חוט צמר עשוי מששה חוטים דקים ממינו. וצ"ע

כיצד עניו בן-נכר מבטא תורה למשה מסיני
לקביעת הגמרא כי כהן ערל בשר או ערל לב פסול לעבודת המקדש הוא הלכה למשה מסיני, מוצע רמז בטעמי המקרא של הפסוק הבא:
שמות בא יב, מג: וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת חַקַּת הַפֶּסַח כֹּל-בֶּן-נֶכֶד לֹא-יֹאכַל בּוֹ
שמות בא יב, מח: וְכִי-יָגִיד אִתְּךָ זֶר וַעֲשֵׂה פֶסַח לֵה
הַמּוֹל לְךָ כֹּל-זֶכֶד וְאַזְּ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֹתָךְ הָאָרֶץ וְכֹל-עֶרְל לֹא-יֹאכַל בּוֹ
יחזקאל מד, ט: כה-אמר אדני ה' כל-בן-נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל-מקדשי ללכל-בן-נכר אשר בתוך בני ישראל:

הַמּוֹל לְךָ כֹּל-זֶכֶד – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון הקלקול שנמשך מחטא אדם הראשון, פשט הפסוק הוא במילת גר לאכילת פסח להסיר ממנו ערלה שבאה לעולם מחטא אדם הראשון. הדרש ע"פ תבנית טעמי המקרא **הַמּוֹל לְךָ כֹּל-זֶכֶד** – דרגא מונח רביע, תיקון לקלקול בהסרת ערלת בשר וְאַזְּ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ - פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד של שתיים, הוא (א) עיכוב ערל ישראלי מקרבן פסח; ו-(ב) רמז להלכה למשה מסיני כי כהן ערל פסול לעבודה. כהן ערל היינו בעל ערלת בשר או בעל ערלת לב, היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, הנובע מיצר הרע שבה לעולם מחטא אדם הראשון.

תבני הטעמים זרקא [מונח] סגול מרמות על תוספת או החסרת ענין או שניים מסוג הענין הנידון בתבות המטועמות בהן. כאן התיבות הן **כה-אמר** [זרקא] **אדני** [מונח] **ה'** (לפי הנקוד קריאתו אליקים) [סגול]. אפשר שהוראת הנבואה להרחיק ממקדש ה' שבו נידונים ע"י הסנהדרין (בטוי אליקים) ובו מתכפרים (בטוי א-דני) את מי שאינו ראוי מישראל, ולהרחיק מעבודת הכפרה ע"י הכהנים, כהן ערל שאינו מפורש בתורה. כך עולה מהפירושים הבאים:

מצודת דוד בן נכר וגו'. ר"ל בין שלבו אטום מלדעת את ה' ובין מי שלא נמול על כי מתו אחיו מחמת מילה:
לכל בן נכר. בזה יפרש לומר מה שאסרתי בן נכר אין הכונה על איש מגויי הארצות כי הכונה היא על כל מי שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אשר הוא בתוך בני ישראל ועשה עבודתם לעכו"ם:
ע"פ **מלב"ם** **כה אמר ה', כל בן נכר,** ר"ל שיהיה חילוק לעת"ל בין **בני נכר שנתנכרו מעשיו והוא מישראל,** ובין **אם יהיו מהלויים,** ובין יהיו מהכהנים, שיהיה דיניהם משונים,

- שכן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי כלל, ולא יוכל אף ליכנס למקדש, וזה יהיה רק לבן נכר אשר בתוך בני ישראל,
- לאפוקי בן נכר של הלויים והכהנים יהיה להם דין אחר, והוא מתברר בפסוקים הבאים, כגון:
יחזקאל מד, יד: ונתתי אותם שמרי משמרת הבית לכלל עבדתי ולכל אשר יעשה בו: פ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר תחמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.3 שמות פקודי לח,כא (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות תצוה כת,לו: וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב וְתַחֲתָהּ עֲלֵיו פְּתוּחֵי הוֹתֵם קָדָשׁ לַיהוָה:

[לו] וְשָׂמַתְּ אֹתוֹ עַל-פְּתִיל תְּהִלַּת וְהָיָה עַל-הַמְצַנֶּפֶת אֶל-מִזְבֵּחַ הַמִּצְבֵּנֶת יְהוָה:

[לח] וְהָיָה עַל-מִצְחַ אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת-עֲנַן הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קְדֻשָׁתָם וְהָיָה עַל-מִצְחֹ

תְּמִיד לְרָצוֹן לַיהוָה לְפָנָי ה':

שמות פקודי לט,ל: וַיַּעֲשׂוּ אֶת-צִיץ נֶזֶר-הַקָּדָשׁ זָהָב וְתַחֲתָהּ עֲלֵיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי הוֹתֵם קָדָשׁ לַיהוָה:

[לא] וַיִּתְּנוּ עֲלָיו פְּתִיל תְּהִלַּת לְתַת עַל-הַמְצַנֶּפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה: ס

רש"י (כח,ל) צִיץ – כמין טס של זהב היה, רוחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאוזן לאוזן:

אפשר כי פ'רש"י ופסיקת הרמב"ם שגודל הציץ ומקומו מאוזן לאוזן קשור לביטוי הנעשה ע"פ טעם מקף מהכתוב (שמ' פק' לט,ל) אֶת-צִיץ

[רמב"ם כלי המקדש פ"ט,ה"א] כיצד מעשה הציץ, עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שטיץ קָדָשׁ לַיהוָה קדש מלמטה לה' מלמעלה, ואם כתבו בשיטה אחת כשר, ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

[בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קז, קח] ציץ – תכשיט ידוע המונח על המצח מאוזן לאוזן. וכתב ראב"ע שרים גדולים עושים ציץ זהב על המצנפת על מקום המצח. ובמשנה "במה אשה יוצאת: לא תצא ... ולא בטוטפת ולא בסרביטין בזמן שאינם תפורין ולא בכבול לרשות הרבים" (שבת נזא; סד,ב). רמב"ם פיהמ"ש: טוטפת הוא ציץ שקשור אותו על המצח מאוזן לאוזן ... וכבול – חתיכה של בגד, כמו מצנפת, שקושרין אותה על המצח ונותנין הציץ עליה כדי שלא יזיק הציץ במצח, והוא בפני עצמו זולת הציץ תכשיט. רש"י מפרש דטוטפת מקפת את הפדחת מאוזן לאוזן והוא כפי' הרמב"ם. (מהמשנה ציץ – תכשיט נשים) רבינו חננאל כתב שהציץ נקרא טוטפת כי מונח במקום הטוטפת (התפילין של ראש).

ציץ – נותנו על המצח מקום ראיית בני אדם, כמו "מציץ מן החרקים" מקום בולט ונראה לכל.

והביא [ספר מאור עיניים ר' עזריה מן האדומים] ב- [אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' טו] פירש ציץ – פטורי ציצים, שנעשו על הציץ ציורין של ציצים ופרחים.

[אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' סג] ולשרים הגדולים ציץ זהב על המצנפת על מקום המצח, ואין צורך לפתיל אחר שיעמידנו על המצח. [אוצר החכמה חלק ב פרק מז, ע' סה] ד"מ הנה אריסטיאה בכלל דבריו ... ואמנם על ראשו היה כסוי אשר יקראוהו סודר ועל הסודר הזה היתה מיט"רה עשויה במלאכה נפלאה שהוא תכשיט מפואר מאד אצל המלכים, וממנו נמשך רקוע פח של זהב אשר עליו שם האלהים וכו' ככתוב בספר הדרת זקנים למעלה.

[אוצר החכמה חלק ב פרק מת, ע' 130] יאות לסודר כ"ג תאר מגבעת ... על זה הסודר מיתה מיט"רה אשר טס הזהב נתון עליה מצד המצח, ויש לדעת כי זה השם מיט"רה אצל בעלי הלשון הרומי ברוב הפעמים יורה כובע מחודד עקום מעט בראשו אשר היה נהוג במצרים על ראש זכרים ונקבות, ולפעמים גם כן יורה היקף בלבד כמין נזר אשר איננו מכסה את הקדקד. והנה בשתי הוראותיו אלה מכונן ממש לשם כפה שזכרו רבותינו באמרם כפה של צמר היתה על ראש כ"ג וכו'. כי בעל הערוך ערך כפה (כתב) לפי פרוש ראשון באר דסתם כפה כמין כובע שהוא מכסה את הקדקד, ולפי פרוש שני נמשך לדברי האלפסי פ' במה אשה (יוצאת) אשר בהתראות אליו שלא יתכן היות פתיל התכלת האמור בציץ רחב יותר מן הציץ עצמו שהוא שתי אצבעות, אמר כי הכפה שזכרו בו רבותינו וכן האמורה בתכשיט אשה לשם שבת איננה רק משיחה של מלאכת גדיל רחבה שתי אצבעות. והשבות אל לבך קורא משכיל כי שתוף שם פתיל המצח מפרשים רבים, יען בהאמינם שלא יורה רק חוט אחד השתדלו לפרש את הפתיל האמור בציץ כפי המשמעות ההוא ולא הלמו לשון כפה שזכרו בו רבותינו ...

[אוצר החכמה חלק ב פרק מז, ע' טו] אמנם ידידיה האלקסנדרני בפרק שלישי מחיי משה כתב וז"ל ... ועוד עשה לו טס של זהב קרוב לדמות כתר, מפותח ארבע אותיות של השם ההוא אשר לא הותרה שמיעתו ואמירתו כי אם לאותם שהחכמה טהרה אזניהם ולשונם ובמקומות הקדש, הוא השם אשר האלהים אומרים היותו בן ארבע אותיות, אולי להיותו רומן אל המספרים הראשונים א' ב' ג' ד'. כי הנה המרובע כולל את הכל נקודה קו שטח וגשם וכו' מדת כל יש, ובפרט ניגוני השיר הערב, כמו נגון תוספת השליש בערך ד' לג' ותוספת החצי בערך ג' לב' ומדת המרובע כערך ד' לא', וכמה מעלות זולת אלה יש לסך הד' אשר על הרבה מהם דברנו במאמרנו על המספרים. והטס הזה שזכרנו נתלה במיט"רה למען לא יגע בראש. וראשו מכוסה בסודר אשר המלכים הגדולים שוכני המזרח חפצים לשאת אותו יותר משישאו הדיא"דימה ע"כ דבריו שם.

(שמ' תצ' כח,ל) על-המצנפת אל-מזל פני-המצנפת

(שמ' תצ' כח,ל) על-המצנפת – מקף כרב-מצב של החיבור של הציץ והאריג שתחתיו אל המצנפת: (א) חיבור קבוע כעין אצל מלכים ושרים וזה נדחה אצל כהן גדול ופוסל את המצנפת והציץ; (ב) חיבור שאינו קבוע אלא לכל פעם שהכהן גדול לובש את בגדי הזהב.

(שמ' תצ' כח,ל) על-פתיל – מקף כרב-מצב הגדרת פתיל: (א) כפה על הראש וזה נדחה כי לא יתכן אצל כהן גדול;

(ב) כעין חוט או חבל (משיחה) לחיבור וקשירה וזה אפשרי אצל כהן גדול (ג) היקף בלבד כמין נזר אשר איננו מכסה את הקדקד. בציץ פְּתִיל תְּהִלַּת משיחה (אריג או שזור) של מלאכת גדיל רחבה שתי אצבעות כמו רוחב הציץ. היא החלק האחורי של הציץ בין הציץ ובין מצח כהן גדול. ואולי הפתילים לקשירה יצאו מן המשיחה הזאת ויצאו דרך הנקבים ואז היו מעל לציץ ועמם קשרו מאחרי המצנפת של כהן גדול. כעין כבול כמופיע במשנה שבת, שהציץ היה מחובר אליו כמוסבר [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קז, קח] ע"פ [ספר מאור עיניים ר' עזריה מן האדומים],

(שמ' פק' לט,ל) אֶת-צִיץ נֶזֶר-הַקָּדָשׁ; (שמ' פק' לט,ל) אֶת-צִיץ – מקף כרב-מצב מהו הציץ (א) כמקיף את כל הראש כמו כתר (ב) נמצא רק על המצח בין אוזן לאוזן, וזה המצב שעליו התורה מדברת.

נֶזֶר-הַקָּדָשׁ – אריג של תכלת על ראש כהן גדול שהציץ מחובר אליו, ואינו חציצה

נֶזֶר-הַקָּדָשׁ – מקף כרב-מצב מהו נזר הקדש (א) כמקיף את כל הראש (ב) נמצא רק על המצח בין אוזן לאוזן, וזה המצב שעליו התורה מדברת.

(שמ' תצ' כח,ל) (שמ' פק' לט,ל) זָהָב טְהוֹר – אתנה מגביל לזהב טהור בלבד (לא תערובת, לא לא טהור). היות ושני כתובים הבאים כאחד אז צריך עיון מהו הלימוד השני.

קָדָשׁ לַיהוָה [בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' קח] קָדָשׁ – מעיד על מעלת הכהן המשרת בבית ה' שהוא קָדָשׁ לַיהוָה להבדילו מכהני ע"ז שרצו לומר כי הם עצם הקדושה. קָדָשׁ – טפחא, שנוי ורבושי שמשמעות מלת קדש מתרחבת אל הכהן המשרת בבית ה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעיטם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

קַדְשׁ לַה' – טפחא סלוק, **לַה'** – סלוק מגביל שתהיה הכתיבה של לה' לשמה, וע"י טעם מלת **קַדְשׁ** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה שהוא כתיבה לשמה מלמד כי גם כתיבת מלת **קַדְשׁ** תהיה לשם קדושת שם ה', היינו כתיבת קדש לה' לשמה. **(שמ' תצ' כח, לו)**, **(שמ' פק' לט, ז)** **קַדְשׁ לַה'** שני כתובים שאפשר שאחד מהם מלמד כפי' **[בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה]** הציץ מצוה אחרון ובעשיה מוזכר אחרון ו-**מִכְתָּב פְּתוּחַ חוֹתֶם** הטבוע עליו **קַדְשׁ לַה'** לא על עצמו בלבד הוא מלמד, אלא על כל מערכת בגדי הכהונה הוא חותם בטבעתו **קַדְשׁ לַה'**. **קַדְשׁ** – טפחא בתפקיד שנוי ורביי הקדש מהציץ על כל מערכת בגדי הכהונה.

שמות תצוה כח, ז: ושמרת אתו על-פתיל תכלת ויהיה על-המצנפת אל-מול פני-המצנפת ויהיה: **רש"י (כח, ז)**, **על-פתיל תכלת** – ובמקום אחר הוא אומר **(שמ' פק' לט, א)** ויהיו עליו פתיל תכלת, ועוד כתיב כאן **(שמ' תצ' כח, לו)** ויהיה על-המצנפת, ולמטה הוא אומר **(שמ' תצ' כח, לח)** ויהיה על-מצח אהרן, ובשחיטת קדשים שנינו (זבחים יט, א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין, למדנו שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה ליכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו בנקבים ותלוין בו בשני ראשים (בשני צעות) ובאמצעיתו, ששה (פתילים, 3 חוט מקופלים לשניים) בשלושה מקומות הללו, פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן, ונמצאו בין אורך הטס ופתילי ראשיו מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רוחב הראש מלמעלה, ונמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר **(שמ' תצ' כח, לו)** ויהיה על-המצנפת, והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, וניתקיימו כל המקראות פתיל על הציץ **(שמ' פק' לט, א)** ויהיו עליו פתיל תכלת, וציץ על הפתיל **(שמ' תצ' כח, לו)** ושמרת אתו על-פתיל תכלת, והפתיל **(שמ' פק' לט, א)** על-המצנפת מלמעלה (זה לשון רש"י אבל לעיל הביא **(שמ' תצ' כח, לו)** ויהיה על-המצנפת):

שמות פקודי לט, ל: ויעשו את-ציץ גזר-הקדש וזהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה': **[לא] ויהיו עליו פתיל תכלת לתת על-המצנפת מלמעלה פאשר צנה ה' את-משה: ס** **רש"י (שמ' פק' לט, א)** לתת על-המצנפת מלמעלה – ועל ידי הפתילים היה מושיבו על המצנפת כתר, ואי אפשר לומר הציץ על מצנפת שהרי בשחיטת קדשים שנינו (זבחים יט, א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין, והציץ היה נתון על המצח, הרי המצנפת למעלה והציץ למטה, ומהו על-המצנפת מלמעלה, ועוד הקשיתי בה כאן הוא אומר ויהיו עליו פתיל תכלת, ובענין הצוואה הוא אומר **(שמ' תצ' כח, לו)** ושמרת אתו על-פתיל. ואומר אני פתיל תכלת זה חוטין הן לקשרו בהן במצנפת, לפי שהציץ אינו אלא מאוזן לאוזן, ובמה יקשרנו במצחו, והיו קבועין בו חוטי תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו, שבהן קושרו ותולוהו במצנפת כשהוא בראשו, ושני חוטין היו בכל קצה וקצה אחד ממעל ואחד מתחת לצד מצחו, וכן באמצעו, שכך הוא נוח לקשור, ואין דרך קשירה בפחות משני חוטין, לכך נאמר **(שמ' תצ' כח, לו)** על-פתיל תכלת, **(שמ' פק' לט, א)** ו-עליו פתיל תכלת, וקשר ראשיהם השנים כלם יחד מאחוריו למול צרפו, ומושיבו על המצנפת.

ע"פ **[בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה]** במקומות בהם מוזכר הציץ הוא בא יחד עם המצנפת וב-**(שמ' תצ' כח, לו)** וב-**(שמ' פק' לט, א)** הציץ מקדים את המצנפת. היה מקום לומר כי הציץ הוא חלק מן המצנפת. **[ע' צו]** אבל הציץ נמנה בפני עצמו וההוכחה לכך, שאינו מחובר בחיבור קבוע למצנפת. וחיבור קבוע יפסול המצנפת והציץ. וכן לפעמים היה לובש הציץ לחודיה בלי המצנפת (לא ציין מקור) וכן הציץ מרצה בפני עצמו. אפשר כי תבנית הטעמים של **(שמ' תצ' כח, לו)** ושמרת אתו על-פתיל תכלת – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מלמדת שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. אפשר שכאן יש שתי דרשות היוצאות מן הפשט של הכתוב ויהיה על-המצנפת. מלת ויהיה משמעה שהוויית של הציץ להיות על-המצנפת, וע"י טעם מלת ויהיה – טפחא ללא מרכא לפניו משמש בתפקיד התפשטות האפיון המשותף ממלות ויהיה על-המצנפת (ההויה להיות הציץ על המצנפת) אל הכתוב לפניו ושמרת אתו על-פתיל תכלת. אבל תבנית הטעמים של כתוב זה – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מוציאה את ההויה הזאת מפשוטה ומלמדת שהויה זאת מתקיימת (א) בחיבור שאינו קבוע; (ב) שחיבור קבוע פוסל את המצנפת ואת הציץ.

ויש לעיין גם ב-**(שמ' פק' לט, א)** ויהיו עליו פתיל תכלת – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מלמדת שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. אפשר שכאן יש שתי דרשות היוצאות מן הפשט.

סדר לבישת בגדי כהונה בחנוכת המשכן וחיווך הכהנים וסדר לבישת הבגדים לדורות **שמות תצוה כט: (ה) וְלִמַּחֲת אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבִּישָׁת אֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-בְּנָיָתוֹ וְאֶת מְעִיל הָאֵפֶד וְאֶת-הָאֵפֶד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶת-לִבְיָתָיִם הָאֵפֶד:** (ו) ושמרת המצנפת על-ראשו ונתת את-גזר הקדש על-המצנפת: הציץ אחרון ... (ט) והגרת אתם אבנט אהרן וביניו וחיבתם להם מגבעת ויהיה להם פהגה לחקת עולם ומלאת יד-אהרן ויד-בגיו: פסוקים ה – ו מלמדים על לבישת בגדי כהן גדול ואף שכתובים לפני פסוק (ט) מובן שכהן גדול לבש בגדי לבן כמו כהן הדיוט קודם שלבש בגדי כהן גדול. **[בגדי כהונה, ר' מ"ל שחור ע' צה]** ואיתא בירושלמי פ"ק דיומא ה"א ציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטן של בניו וכו', ... ובגליון הש"ס שם מתקן שציץ ט"ס וצ"ל כתונת, אבל הציץ חבש לאחורונה. ומ"מ המצנפת לבש קודם, שלא לפי הסדר, דבשעת החיווך היה צריך ללבוש קודם בגדי כהן הדיוט, עיישה"ה (עייני שם היטב). ט: בחנוכת המשכן בחיווך הכהנים סדר לבישת בגדי כהונה היה: אהרן ובניו לבשו מכנסים, כתונת, מצנפת, אהרן לבש אבנט, אהרן לבש מעיל, אהרן, חבש האפוד וחושן, הבנים לבשו אבנטים, אהרן לבש הציץ. אבל לדורות הסדר הוא כנאמר ב-**ויקרא צו ח: (ז) וַיִּתֵּן עֲלָיו אֶת-הַפְּתִילֹת וַיַּחַרְרֵן אֹתוֹ וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ אֶת-הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת-הָאֵפֶד וַיַּחַרְרֵן אֹתוֹ בַּחֹשֶׁן הָאֵפֶד וַיִּצְבֵּן לָוּ פִּי: (ח) וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת-הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל-הַחֹשֶׁן אֶת-הָאֹרִיִּם וְאֶת-הַתְּמָיִם: (ט) וַיִּשֶׂם אֶת-הַמְּצַנֶּפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל-הַמְּצַנֶּפֶת אֶל-מִלּוֹל פְּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גִּזְרֵי הַקְּדֹשׁ פֶּאֶשֶׁר צְנֵה ה' אֶת-מֹשֶׁה: (י) וַיִּתֵּן עָלָיו – קדמא ואולא (א) בתפקיד סדר מוקדם ומאוחר ובתפקיד (ב) כעין כלל מלמד לדורות שהסדר מעכב בלבישת בגדי הכהנים ובכלל ושל כהן גדול בפרט והציץ אחרון!**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; מצצת ההשערה: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.4 שמות פקודי לח, כ"א (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות פקודי לט, ל: וַיִּעֲשֶׂנוּ אֶת-צִיץ נֶזֶר-הַקֹּדֶשׁ זָהָב שְׁהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פִּתּוּחֵי הוֹתָם קָדֵשׁ לַיהוָה:

שמות תצוה כח, לו: וְעִשִׂית צִיץ זָהָב שְׁהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי הוֹתָם קָדֵשׁ לַיהוָה:

[בבלי גיטין כ"א] תנו רבנן: וכתב – ולא חקק. למימרא, דחקיקה לאו כתיבה היא, ורמינהו: עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס (שהכתב חקוק בהם או מתחת כלפי מעלה ולא שגירדו בחומר ונשארו האותיות) – יצא לחירות, אבל לא בכתב שעל גבי כיפא ואנדוכתרי! אמר עולא אמר רבי אלעזר, לא קשיא: הא דחק תוכות (מה שאמרת שחקיקה אינה כתיבה זה בחק תוכות, היינו כעין גירוד סביב האותיות שנשארו בולטות), הא דחק יריכות (שבו או חוקקים לעומק בחומר או מבליטים מאחור ולא מגרדים מסביב והאותיות נשארו בולטות). ותוכות לא? ורמינהו: לא היה כתבו שוקע, אלא בולט כדינרי זהב; והא דינרי זהב תוכות הן! כדינרי זהב ולא כדינרי זהב, כדינרי זהב – דבולט, ולא כדינרי זהב – דאילו התם תוכות (חק תוכות: הבלטת האותיות באה מהסרת החומר שסביבן וזה לא ראוי), הכא יריכות (חק יריכות: הבלטת האותיות באה מחותם שבו צורת אותיות שלוהצים אותו על זהב הציץ מהצד המוסתר מהרואים או בלחץ על החומר מהצד שרואים אותו, שאמור להשקיע את החומר שסביב האותיות ונשארות אותיות בולטות). אמר ליה רבינא לרב אשי: רושמא, מיחרץ חריץ או כנופי מכניף? אמר ליה: מיחרץ חריץ. איתיביה: לא היה כתבו שוקע, אלא בולט כדינרי זהב; ואי סלקא דעתך מיחרץ חריץ,

[בבלי גיטין כ"ב] הא בעינא מכתב וליכא! כדינרי זהב ולא כדינרי זהב, כדינרי זהב – דבולט, ולא כדינרי זהב – דאילו התם מגואי, והכא מאבראי.

וּכְתַב [רמב"ם גירושין פ"ד, ה"ו] חקק הגט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת אם חפר ירכי האותיות (לתוך החומר עליו הוא כותב) כשר, שזה כתב הוא, הרי הוא אומר (ירמיהו ז', א) **כְּתוּבָה בָּעֵץ בַּרְזֶל** כלומר שהוא חופר, וכן אם חקק הירכות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס, אבל אם חפר תוך האות עד שיראו הירכות גבוהות מכאן ומכאן ככתב דינרי הזהב שהכתב בולט אינו גט שאין זה כתב. (ירמיהו ז', א) **כְּתָאת יְהוָה כְּתוּבָה בָּעֵץ בַּרְזֶל בְּצִפְרוֹן שְׁמִיר חְרוּשָׁה עַל-לִיחֹת לָפֶם וּלְקַרְנֹת מִזְבְּחֹתֵיכֶם:**

[רמב"ם כלי המקדש פ"ט, ה"ב] והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחוריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט, והוא נקוב בשתי קצותיו, ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף. /השגת הראב"ד/ חופר את האותיות. א"א אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות מאחוריו עד שהאותיות בולטות מלפניו ומדובק בשעוה שאמר אינו כלום. /השגת הראב"ד/ כדי שיהא נקשר בפתיל. א"א עוד יש בו נקב באמצע שמכניס בו פתיל חכלת וכוכרו על המצנפת וקושרו עם הפתיל שבראשו שהוא קשור לו כנגד ערפו.

[רש"י בבלי גיטין כ"א]

הא דחק תוכות – של אותיות וצדיהן (פינה החומר שסביב מה שאמור להשאיר כאות) והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות מאיליה. הא דחק ירכותיהן – של אותיות דהיינו הן ממש שישקע הכתב זו היא כתיבה.

לא היה כתבו – של ציץ שוקע אלא בולט כצורות של דינרי זהב.

והא דינרי זהב תוכות הוא – דקא סלקא דעתיה כשהוא מכה בקורנס חותם המטבע על דינר תוכות וסביבות צורת החותם שהיא שוקעת והם מלאים דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר וכנגד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק ומאיליה הצורה עומדת במקומה וגבי ציץ כתיב (שם' פק' לט, ל) **מִכְתָּב פִּתּוּחֵי הוֹתָם** אלמא כתיבה היא.

ואילו הכא יריכות – שהיה הציץ דק כעין טס וצר האותיות מעבר האחד ודוחק ירכותיהן והן בולטות מעבר השני כמו שמציירים כסף וזהב העשוי ליקבע בכלי עץ ששוחים בהם יין.

רושמא – חותם המטבע שקורין קויינין.

מיחרץ חריץ – התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חורצין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר עד שעומדת צורת הדינר בולטת כמו שהיתה ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס לא הוי כתב תוכות הוא.

או כנופי מיכנף – צורת החותם שהיא שוקעת כשתוכותיה דוחקים את תוכו של דינר ונכנס זהוב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה ונמתח מתוך דוחקו ונכנס לתוך הצורה ולא ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה עצמה נמתחת לתוך הרושם והרי כתבה בידיים. (מין חק יריכות שבחותם יש חריצים וכלוחצים אותו על הזהב האותיות נוצרות ע"י שהזהב עולה לתוך החריץ).

[רש"י בבלי גיטין כ"ב] הא בעינא מכתב (לכאורה צריך כתיבה כי נאמר) – פתוחי חותם. בשני כתובים נאמר "פתוחי חותם" (שם' תצ' כח, לו) **וּפְתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי הוֹתָם** (שם' פק' לט, ל) **וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פִּתּוּחֵי הוֹתָם**. ומפני שרש"י השתמש במלה "מכתב" אפשר שמתאים מפר' פקודי.

מגואי – מכה הרושם באותו צד שהצורה בולטת בו אבל ציץ דוחק מאבראי (מהחזק – מהצד השני) והיא בולטת מגואי (מהפנימי – כאן מהצד הפונה לציבור).

טס: הסבר לפי **[רש"י] (שם' תצ' כח, לו) וּפְתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי הוֹתָם** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב.

(דרשה א) אפשר מלמד ש-**וּפְתַחְתָּ** משמעותו כעין כתיבה בחקיקה בחותם שבה הזהב של האותיות העתידיות להיווצר עולה לתוך החריצים שהוכנו עבורם בדפוס החותם ונוצרות אותיות שלא ע"י גירוד ופיסול של החומר שסביב האותיות הנוצרות. ב-(דרשה א) החותם הרוט במהופך מהאותיות שהוא מטביע משמאל לימין, כלומר היוצא מן הפשט הוא היפוך הכתב המטביע. אפשר שיש להסביר את שני המקראות כך:

(שם' תצ' כח, לו) וּפְתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי הוֹתָם (שם' פק' לט, ל) **וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פִּתּוּחֵי הוֹתָם**.

כדי לבצע הבלטת אותיות מדויקת צריכים דפוס חותם **תחתון** קשה, שבו חרוטות האותיות בכתב בכיוון משמאל לימין, עד עומק מסוים ותחתית, זה **(שם' תצ' כח, לו)**

כדי לבצע הבלטת אותיות מדויקת צריכים דפוס חותם **עליון** קשה, שבו חרוטות האותיות בכתב בכיוון משמאל לימין, ללא תחתית, בדיוק במקביל לדפוס חותם התחתון, זה **(שם' תצ' כח, לו)**

את טס הזהב, שהיא מתכת רכה, שמים בין שני הדפוסים ולוחצים על זהב הטס הנראה בחריצים ללא תחתית של החותם העליון בהתמדה ובמינוח באופן של משיכה כעין כתב, שוב ושוב, וכך מובלטות האותיות כלפי מטה בצורה אחידה. זה **(שם' פק' לט, ל)**

[שיעורי ר' שמואל גיטין כ"א] שכזו) בדין חק תוכות

בספר תו"ג חקר לענין שמות שאינן נמחקין אם היו האותיות בחק תוכות אם חייב עליו משום מוחק, וכן בכתב שע"ג כיפה ואנדוכתרי כיון דאינו כתב אם יש בו משום קדושה, ע"ש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.**

והנה יש לחקור בהא דחק תוכות לא מהני גבי גט וכן בספר תורה ובתפילין ומזוזות, אם החסרון הוא דכל כה"ג לא חשיב כלל כתב, או דשישי הוי כתב דמה לי אם חק תוכות או ירכות, אלא דלא חשיבא כתיבה (אבל) וגבי גט וסתו"מ כתיבה בעי (חייבים בכתב כמקובל), וכן בצייץ י"ל ד- (שמ' פק' לט, 5) **מכתב פתותי חותם**, משמע דהוי ע"י כתיבה וכדכתיב ברישא דקרא (שמ' פק' לט, 5) **וַיִּכְתְּבוּ עֲלָיו**, והנה הרשב"א (בשב"א ע"ב) הקשה בהא דאמרינן התם דנטל גגו של ח' ועשאו שני זיינין דחייב משום שתי אותיות, והקשה הרשב"א דהא א"ר דהא חק תוכות (כי שתי אותיות זיין נוצרו ע"י נטילת הדיו שהיה קודם בגג אות חית, שזאת חקיקה), ואי נימא (ואם נאמר שהנצר מחקיקה) דחשיב כתב אלא דלא הוי (אבל לא הייתה פעולה) כתיבה, א"כ מאי קושיא, והא בשבת לא כתיבא וכתב, אלא דמלאכת כתיבה בעינן (כדי לחייב על מלאכת כתיבה), ... ומוכח דחק תוכות לא חשיב כתב כלל, והיינו דכל שאין על זה שם כתיבה ממילא אין על זה שם כתב, ודו"ק, ורק לענין שבת ס"ל להמרדכי דגם ע"י כתב כזה חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה.

(שמ' פק' לט, 5) **וַיִּכְתְּבוּ עֲלָיו מִכְתָּב פִּתּוּתֵי חוֹתָם** – אפשר שהלימוד השני מהזקף-קטן בפשט הכתוב מלמד שחוק תוכות אינו כתב בכלל אבל לפי המרדכי הוא מלאכת מחשבת לענין שבת, וגם לפי שנדרש שהאומנים יהיו (שמ' ויקהל לה, 5) **וַחֲשִׁבֵי מַחְשְׁבֹת**: היינו שיעשו בכוונה לשמה.

דף על הדף יומא לה, א] במשנה: בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. וברש"י על מעשה הכתב, קושר ד' קולמוסין בד' אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחד. ... במנחת חינוך (מצוה תלו אות 1) תמה היאך אנו כותבין השם כסדרו, הרי כשכותבין י' ואח"כ ה' הוי כבר שם השם, וכשכותב אחר כך אות ו' הוי הוא מוחק את השם שהרי "היו" איננו שם. וא"כ ה"ל לחז"ל לתקן שיכתבו את ה' ואח"כ לפניו את ה' ואת הוה, ואין לתרץ דהוי מקלקל ע"מ לתקן, דלכתחילה היכי שרי, וכתב דמכאן רא"י מוכח למש"כ הגינת ורדים דבעינן שיכתוב השם כסדרו, ולכן אף על גב דכשכותב י' ואח"כ ה' הוי שם השם, מ"מ כשכותב אח"כ ו' הוי מקלקל ע"מ לתקן, ולא יכלו לתקן שיכתוב הו' מקודם דבעינן שיכתוב כסדרו.

ועל פי זה ביאר מה ה' השבח של בן קמצר שכתב כל השם בבת אחת, דבזה לא ה' רגע א' של קלקול השם ל' ה', דהרי בבת אחת כתב כל האותיות של שם השם.

אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל (הובא בלקוטי יהודה ליוה"כ"פ) הוסיף על זה, שלכן איתא אצל הציץ (שמ' פק' לט, 5) **וַיִּכְתְּבוּ עֲלָיו מִכְתָּב פִּתּוּתֵי חוֹתָם קִדְשׁ לֵהּ**: נאמר **וַיִּכְתְּבוּ בלשון רבים**, שבכדי שלא יהי' רגע אחד קלקול בשם השם ח", כתבו כמה אנשים בבת אחת ביחד את השם כדוגמת בן קמצר.

עוד אמר לבאר את הרבותא של בן קמצר שכתב שם השם בבת אחת, כי איתא במס' סופרים (פ"ה ה"ו) הכותב את השם אפילו המלך שואל בשלמו לא יפסיק, ולכן יש בזה מעלה שכותבין את כל השם בבת אחת בלי שום הפסק כלל.

חשוניק חמד יומא לה, א

ושמענו בשם האמרי אמת זצ"ל עוד תשובה לשאלה זו למה לא היה אדם אחד יכול לכתוב? דהנה איתא ביומא דף על ע"א דחכמים גינו את בן קמצר שלא רצה ללמד את מעשה הכתב, שהיה קושר ארבעה קולמוסים בארבע אצבעותיו וכותב שם בן ד' אותיות כאחת. והסביר ה-**תוספות יום טוב (שם פ"ג משנה יא)** שמעלתו בזה היא שיהא **השם כולו נכתב בבת אחת**, שלא יהיה רגע אחד שיהא השם חסר, והסביר האמרי אמת שבצאלא רצה להדר בהידור זה בצייץ **והעמיד ד' אומנים** שכל אחד יחרוט את השם הקודש בבת אחת, וע"י כך יכתב השם שבציץ בבת אחת.

ויש להסתפק האם גם בספר תורה או בתפילין ומזוזות, יש מקום למעלה זו לכתוב השמות בבת אחת על ידי ארבעה אנשים? תשובה. שאלתי שאלה זו את גיסי הגר"ח קנייבסקי שליט"א והשיב לי שיהיה כתב מנומר והוא חסרון, כמבואר ברמ"א (תו"מ סימן שלג ס"ה).

(שמ' פק' לט, 5) **וַיִּכְתְּבוּ עֲלָיו** – מונח רביע, אפשר שמלת הוי"ה נכתבה ע"י ארבעה אומנים בבת אחת, ואות "ל" נכתבה ע"י אומן חמישי ומלת "קדש" או שנכתבה ע"י אותו אומן או אולי אחרים.

שמות תצוה כח, לו: וְעִשִׂיתְ צִיצִי וְהָבִי טְהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּתֵי חוֹתָם קִדְשׁ לֵהּ: [לו] וְשָׂמַתְ אֹתוֹ עַל-פִּתְיֵי תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל-הַמִּצְנֶפֶת אֶל-מִוֶּל פְּנֵי-הַמִּצְנֶפֶת וְהָיָה: [לח] וְהָיָה עַל-מִצְחָ אֶהְרֹן וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת-עֲנַן הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדָּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קִדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תְּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנַי ה':

רש"י (כח, לו) וְנִשָּׂא אֶהְרֹן - לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשמעו, אהרן נושא את המשא של עון, נמצא מסולק העון מן הקדשים: **אֶת-עֲנַן הַקִּדְשִׁים** - לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה, ועל חלקם הציץ לא מרצה.

זה מרומז בטעם מקף של **אֶת-עֲנַן** – מקף כרב-מצב העוונות שכהן גדול מרצה עליהם בנשאו את הציץ על מצחו (מצב א) לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה (שני אלה מהווים שני עוונות), (ב) שמא תאמר שגם מרצה על העוונות הבאים, ודוחה את מצב (ב) ומונה מה מכיל מצב (ב)

כמו ששינוי (פסחים טז, ב) אי זה עון הוא נושא, (והולך וממעט אילו עוונות אינו מרצה) (טט: עוון ג) אם עון פיגול, הרי כבר נאמר (ויקרא יט ז) לא רצה, (טט: עוון ד) ואם עון נותר, הרי נאמר (ויקרא ז יח) לא יחשב, (טט: עוון ה) ואין לומר שיכפר על עון הכהן שהקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר, ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן:

וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תְּמִיד - אי אפשר לומר שיהא **עַל-מִצְחוֹ תְּמִיד**, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפילו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר (יומא ז ב) עודהו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש **עַל-מִצְחוֹ תְּמִיד**, מלמד שמשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו:

עַל-מִצְחוֹ – מקף כרב-מצב מחלוקת מתי הציץ מרצה (א) בעודו על מצחו בשעת עבודה (ב) תמיד גם שאינו על מצחו של כהן גדול בשעת עבודה

וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תְּמִיד – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. הדרשה היוצאת מהפשט היא מלמד שמשמש (הכוונה ממשמש) בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמתני - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביר; **מונה** - רבו; **מהפך פשט** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבו; **זקא** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שני משמעות, רבו מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' ששעיה לגול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונה רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואלא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"פ.

1.5 שמות פקודי לח,כא (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות פקודי לח,לב: ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את-משה בן עשו: פ
(שמ' פק' לט,לב) **ותכל כל-עבדת** - זקא-גדול זקא-גדול בתפקיד שלוש ועוד שלוש, סה"כ שש. נעזר בכתוב אחר בעל תבנית דומה.
מל"א ב,ביב: ושלמה ישב על-כסא דנד אביו ותכן מלכתו מאד:

(מל"א ב,ביב) **ושלמה ישב** - זקא-גדול זקא-גדול כל זקא-גדול בתפקיד שלוש, וכאן גם חיבורם שלוש ועוד שלוש, סה"כ שש.
48 **[נידושי אגדות למהר"ל סנהדרין כב]**, בתחלה מלך וכו'. **שש מעלות** שמלך שלמה, הם נגד שש מעלות שהיה לכסא של שלמה, שהיה עולה בהם ויורד בהם. ואלו שש מעלות נגד השמים שהם כסא ה', שנאמר השמים כסאי, אשר הגלגל עולה שש מזלות עד שהוא בתכלית רוממת שלו מן הארץ, ויורד שש מזלות ושלמה ישב על כסא ה'. ועוד מה שמספר כאן שש מעלות שמלך שלמה שהיה מולך על עליונים ותחתונים, כאלו היה מולך בשש רוחות, שהרי ישב על כסא ה', והוא יתברך ממליכין אותו בשש רוחות וכנגד אלו ו' היה לו שש מדריגות וכנגד אלו שש רוחות היה מלכותו של[א] היה יורד שלמה [בפעם] אחת שנתמעט המלכות עד האחרון,

המשך מהר"ל מלמד על שלוש דברים ועוד שלוש דברים. **שלושה ראשונים**: ביציאת מצרים נעשו אומה וזכו בארץ שזה עשאו לאומה שלמה והמליכו מלך המשלים שלמות האומה. ובהמלכת מלך עוד שלוש הכרתת זרעו של עמלק איבוד הרע מן העולם, בנין בית הבחירה, שכירת השכינה ביניהם.

נעזר ברעיון של מהר"ל על (מל"א ב,ביב) **ושלמה ישב** בענין של שלוש ושלוש וסה"כ שש להסביר את (שמ' פק' לט,לב) **ותכל כל-עבדת [ש"ר מהדורת וגשל, התשס"א]** דבר אחר (תה' לא,ט) **תקלמנה שפתי יעקב** מדבר במשה, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לעשות משכן מיד אמר להם (שמ' תר' כה,ב) **ויקחוי תרומה** היה משה עושה במשכן והיו ליצני ישראל אומרים אפשר שהשכינה שורה על ידי בן עמרם. אמר ר' יוחנן ששה חדשים היה עוסק במשכן ג' חדשים עשאוהו וג' חדשים קפלוהו, אף על פי כן היו מליצין אחריו ואומרים הרי נעשה, (ותמה האם) לא היה משה אומר ששכינה אצלנו, והקדוש ברוך הוא נתכון להעמיד המשכן בחדש שנולד בו יצחק אבינו, לא עשה אלא כשהגיע אותו החדש אמר הקדוש ברוך הוא למשה (שמ' פק' מ,ב) **ביום-ההוא הראשון באחד לחדש תקים את-משכן אהל מועד:**

אופן אחד של שלוש שלוש: (שמ' פק' לט,לב) ותכל כל-עבדת - זקא-גדול זקא-גדול בתפקיד שלוש ועוד שלוש, סה"כ שש. ג'. **חדשים עשאוהו וג' חדשים קפלוהו**

בנין המשכן היה שלב ראשון לבנין בית הבחירה שהוא השלים מלכות ה' בשש רוחות [מהר"ל]. וגם השלים מעשי בראשית כפי [בעל הטורים] (ט: א) **ותכל כל-עבדת משכן** (1392). בגי' בעשרים וחמשה בכסלו נגמר (1392) [פסיקתא פ"ו]: (ט: ב) **ותכל** - לית. לומר כי עתה כלה מלאכת כל העולם [ב"ר ג,יב]

וכפי [כלי יקר] (שמ' פק' לט,מג) ... כי שלוש פעמים נזכר כאן שעשו העבודה והמלאכה. ... ע"פ המדרש ... כל מעשה המשכן כנגד מעשה בראשית ... שנאמר (בר' ג,ב) **ויקל אלהים ביום השביעי מלאכתו** וגו' ... כי יש לך דברים שהם טובים כשהם כל אחד בפני עצמו אבל כשהם מעורבים יחד אינן טובים כי אין זיווגם עולה יפה, ע"כ אמר במעשה בראשית שכולם היו טובים כשהיו כל אחד מהם בעצמו דהיינו טוב פרטי, ואחר-כך אמר שגם טוב כללי היה בהם כי גם אחר שנתחברו כולם יחד היה חבורם טוב לכך חזר ואמר (בר' א,א) **וירא אלהים את-כל-אשר עשה והנה טוב מאד (ויהי-ערב ויהי-בקר יום הששי: פ)** **בבריאה ה'** עשה כל פרט לעצמו טוב, וחיבור כל הפרטים יחד טוב

כך בעבודת המשכן, מתחילה אמר (לט,לב) **ותכל כל-עבדת משכן אהל מועד** ... שמשמע שכל אחד בפני עצמו נעשה **אשר צוה ה' את-משה** ... אז סדרו את כל עבודה ועבודה על מקומו המיוחד לו דהיינו טוב כללי ... על הסדר הנכון דהיינו חיבור כל העבודה ביחד, ... (לט,מג) **וירא משה את-כל-המלאכה** היינו מלאכת מעשה בראשית ... כאילו היתה היא ממש אותה המלאכה, לפיכך **ויברך אהם משה**.

במשכן האומנים עשו כל פרט לעצמו טוב, וחיבור כל הפרטים יחד טוב, מלאכת המשכן כאילו היתה היא ממש אותה המלאכה כמו מלאכת מעשה בראשית

נברר משמע מלת **ותכל** - נאמר בסיום פי' [אור החיים] ... בזה העריכם הכתוב כאילו **ככל אשר צוה ה' את-משה** ככל התורה (כאילו קיימו את כל התורה) **בן עשו: ו** בזה נשרף ונפזר אפרו של חטא העגל: לפי פי' [אור החיים] אפשר שמלת "ותכל" תהיה במשמע **שלם** איבוד אפרו של חטא העגל, כמו [תרגום יונתן] **ותכל** - ושלימת [כתר יונתן] ותושלם.

ותכל - זקא-גדול בתפקיד שלוש השלמות: [כלי יקר] השלמת בנין המשכן, [אור החיים] השלמת איבוד אפר חטא העגל, [בעל הטורים] ע"פ [ב"ר ג,יב] השלמת הבריאה.

כל-עבדת - מקף כבורר בין מלאכות שעשו החכמים ובין מלאכת המנורה שנעשתה מעצמה. כפי' [אור החיים] - א' שכלתה המלאכה אשר צוה ה' ב' לצד שהיו בה מלאכות שנעשו מעצמן שהיא מנורה שאמרו ז"ל שנעשית מעצמה, לזה לא כינה הכל עליהם כי יש חלק במלאכה שהוא לא נעשה אלא הכאה בקורנס והיא מעצמה כלתה.

כל-עבדת - זקא-גדול, בתפקיד שלוש עבודות: מלאכות שעשה הקב"ה בבנין המשכן, מלאכות שנעשו ע"י עושי המלאכה, שלימות החיבור הכללי בין כל המלאכות הפרטיות בין שנעשו ע"י השם ובין שנעשו בידי אדם.

אופן שני של שלוש שלוש: ותכל כל-עבדת - זקא-גדול זקא-גדול כעין פעמיים שלוש נקודות, נמצאת שלמות הבריאה במיזוג בין מלאכות הבריאה ומלאכות המשכן. צורת ז"ג היא כעין שני אות יוד ואת ו' גל הוי"ה. ז"ג ז"ג רמז לכעין הוי"ה הוי"ה. היות והתבנית ז"ג מופיעה שבעה פעמים בתורה, אפשר שמרמזת לשילוב בין שבעת ימי בראשית ושבעת אלפי שנים (ראה להלן).

(שמ' פק' לט,לב) **ויעשו בני ישראל** - פשטא מונה זקא-קטן, שני לימודים בפשט ע"פ [אברבנאל שמ' לט] בני ישראל כולם אלה לתת תרומה ונדבה, ואלה האומנים לעשות במלאכה (שפת"ח ללא שנוי אלא) עשו כאשר צוה ה'. מלת **בני** אינה מלווה בטעם מקף שבין תפקידיו לברר משהו ולמעט משהו אז זה עשוי ללמד שכל אחד מבני ישראל עשה את מה שה' הטיל עליו לעשות.

ככל - תלשא בלימוד אלפניה ובלימוד לאחריה, בתפקיד תלשא (מבין התפקידים שיעורין חציצין מחיצין, בחינה נעלה). בתפקיד שיעור מדויק בשיעורי הפרטים, מחיצה וחציצה אלו כל המחיצות במשכן ובחצר, וכיון שמלת **ככל** אינה מלווה בטעם מקף אפשר שמעיד

שעבודת האומנים נעשתה בבחינה נעלה (כפי שנזכר בבצלאל ואהליאב) ודייקו כפי **אשר צוה ה' את-משה** ומפרש [אברבנאל] משה לא הלך לראות מה המה עושים באהליהם עד שנשלמה ומפני זה זכר הכתוב כאן כל הכלים שהביאו לפניו אחד לאחד בסדרם כפי הנחתם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי מצוותות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **מצבת ההשערה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרנא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרנא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרנא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרנא טפקא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

כדי שיראה חכמתם במלאכה ההיא ושלא שגו בה כלל.

אַשְׁרֵי – קדמא בתפקיד קודם, ע"פ [אברבנאל שמ' לט] מפני החלוף הנמצא ממה שנזכר כאן (פר' ויקהל פקודי) במעשה למה שנזכר שם (בפרשות תרומה, תצוה, כי תשא) בצוואה והודיע שאם היות שקצר כאן והאריך שמה או בהפך הכל היה **אַשְׁרֵי צִנְהָ ה' אֶת-מִשְׁהָ**, **צִנְהָ ה' אֶת-מִשְׁהָ** – דרגא תביר טפקא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה, כאן כל אומן ביצע את מלאכתו בשלימות **אַשְׁרֵי צִנְהָ ה' אֶת-מִשְׁהָ**. ופי' [אור החיים] לכל אחד נחשב שהוא נדב כל הי"ג מינים שבנדבה ועשה כל המלאכות.

במאמר המוסגר נביא עוד פסוק משבעה הפסוקים בתורה בהם מופיעה תבנית הטעמים זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים. **4. שמות בשלח טז, 1: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** **עֲרַב וַיְדַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:** (שמ' בשלח טז, 1) **עֲרַב וַיְדַעְתֶּם** – זקף-גדול זקף גדול, [תורה שלמה]: האר"י לימד כי ער"ב שנה קודם סיום האלף הששי תחילת הגאולה, וזה שנת התשכ"ח, חדשים אחרים אחרי מלחמת ששת הימים בה זכה עם ישראל לכל ארץ ישראל ולהר הבית מקום בית מקדשנו. אפשר כי זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים מרמז לגילוי נבואי נעלה של תחילת הגאולה ער"ב שנה לפני סיום האלף הששי המרומז בזקף-גדול זקף-גדול בתפקיד שלוש ועוד שלוש סה"כ שש – האלף הששי.

[זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס [המתחיל בדף רטו עמוד א]] (הסברים בסוגריים ע"פ זוהר הסולם) קשר"ק קשר"ק קר"ק איהו דרשי קש"ר תקיעה שברים תרועה, דאתעבר ב"י שקר מן עלמא [דף ריט עמוד ב] דביה אומאה (שמ' בשלח טז, 1) (וַיֹּאמֶר פִּינְחָס בְּעַלְפֵּי הַיָּדָיִם מִלְחָמָה לְה' בְּעֶמְלֵק (מִדְּדָר: פ) יתער בעלמא שיר פשוט וכפול ומשולש ומרובע דאיהו סליק אתוון דיליה י"ה יה"ו יהו"ה (ג') ע"ב כההוא זמנא ובכ"ן (ג') ע"ב ועוד ו') צדיקים יראו וישמחו וישירים יעלוו וחסידים ברנה יגילו, ו' תוספת אלף שתיאאה (מרמזו לאלף הששי ש) קודם דיליה (שקודם לאלף החמישי) עק"ב (שנים היינו קודם לסיים האלף הרביעי (ראה רש"י להלן)) חרב בי מקדשא ולבתר דיליה עד תשלום רע"ב (שנים קודם לסיים האלף הששי) יהיה ערב הדא הוא דכתיב (שמ' בשלח טז, 1) **עֲרַב וַיְדַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:** (בר' מקץ מד, 2) **כִּי עֲבַדְדָּךְ עָרַב אֶת-הַפֶּעַר** וגו', ע"כ: (טט: אות ק' בין ע"ב רמזה לחורבן, אות ר' (הבאה אחרי ק') בין ע"ב רומזת לתחילת הגאולה) ומסים [הסולם]: ודע כי כל אלו הקצין המוכאים בזה הם בחינת אתערותא שלמעלה שתהיה במיוחד בזמן ההוא לגאול את ישראל. אמנם הדבר תלוי ודאי בתשובה (ע"כ רעיא מהימנא)

[רש"י בבלי עבודה זרה ט, א] (חורבן בית שני ארע בשנת) תתכ"ח נמצא קע"ב חסרין מד' אלפים והכי תני בסדר עולם. [זהר תורה עם זיו הזהר, ד (במדבר) הרב רוזנברג י"ג, ע"כ, כא, ב (אוצר החכמה ע' 188)] "סוד זמן קץ האחרון של "לא זכור" בעתה. (שמ' בשלח טז, 1) **עֲרַב וַיְדַעְתֶּם** ואני יחודה הצעיר אומר כוונת רעיא מהימנא היא שחגלות יכול להמשך י"ט מאות שנה עד הוספות שבת של אלף הששי ולא יותר. ... לאור תשלום שנות גלות ... מספר תקיעה שברים תרועה הוא ח"י מאות וח"י שנה, והיה זה בשנת תר"ם לאלף הששי. ונשאר פ"ב שנות חבלי משיח עד וי"ט אליו חסד להיות בהן מלחמה לה' בעמלק בבח התנוצצת אור השם הוי"ה של פשוט כפול משולש ומרובע שעולה ע"ב, ועם מספר עשר האותיות שלו עולה פ"ב כזה י"ה יהו"ה. וככלות י"ט מאות שנות גלות בשנת תשכ"ח לאלף הששי יישאר ע"ב שנה מן המאה השמינית כמנין בכ"ן, ואז יתקיים ובכ"ן צדיקים יראו וישמחו. ועד תשלום אלף הששי יישאר רע"ב. ואז יתקיים הכתוב (שמ' בשלח טז, 1) **עֲרַב וַיְדַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם**. ואני מוסיף הכתוב (זכריה יז, 4) **וַיְהִי לַעֲתָה עָרַב וַיְהִי-אֵזֶר:** לכל בני ישראל.

שמות פקודי לט, לג: וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מִשְׁהָ אֶת-הָאֹהֶל וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו קַרְסָיו קַרְסָיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדָנָיו:

[מדרש אגדה (בבור)] (שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן**. כיון שעשו ישראל את המשכן לא היו יודעין להקימו, אלא כל אחד ואחד הביא מלאכתו, זה אומר קרסיי, וזה אומר קרשיי, וזה אומר בריחיי, ושרתה רוח הקדש על משה רבינו והקימו: [רש"י] (שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן** וגו' – שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמ' פק' מ, יז) **הַקֶּם הַמִּשְׁכָּן:** הוקם מאליו. מדרש רבי נתנחומא:

[שפת"ח ל] (שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן** ... דאם לא כן לא היה להם להביא איברים איברים כי דרך האומנים שמקימים את הבית ואחר כך מראין את בניינם ועל זה פירש [רש"י] מפני שלא היו יכולין להקימו. ותו ק"ל (קשה לרש"י) והא שבעת המסעות בכל מסע ומסע היו מקימים אותו אם כן היה לו גם כן עכשיו להקימו. ועל זה פירש ולפי וכו' והוקם על ידי משה בפעם ראשונה מאליו ומן היום ההוא והלאה נזקף מאליו על ידי המקימין אותו בכל מסע(מכח הקדושה שהקמה של משה). (נח"י) כאן משמע דגם משה הקים על פי הנס אבל בכבודות דף ג"ז ובשבת דף צ"ב ובבכורות מ"ד ונדרים ל"ח משמע דמשה היה גבוה י' אמות לכך היה לו כח להקימו: [אברבנאל שמות לט] ... (שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מִשְׁהָ אֶת-הָאֹהֶל** כתב הרמב"ן ששעור הכתוב הזה כמו בוא"ו ויביאו אל משה את המשכן **אֶת-הָאֹהֶל אֶת-כָּל-כֵּלָיו** כי יריעות שש משור הן ששמן משכן כמ"ש. (שמ' תר' כ"ו, א) **וְאֶת-הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר וָרִיעַת שֶׁשׁ מְשֻׁרָּה וִירִיעוֹת הָעוֹיִם הֵם הַנִּקְרָאִים אֵהָל וְכַמ"ש (שמ' תר' כ"ו, א) וְעֵשֶׂיִל וְרִיעַת עוֹיִם לְאֵהֶל עַל-הַמִּשְׁכָּן**. ונכון הוא. גם אפשר לומר שאין צורך להניח וכו' חסרה בפסוק הזה. כי הנה משכן הוא שם נאמר בכלל ובפרט בכלל על כל הבית ובפרט על יריעות שש משור כמו שאמר (שמ' פק' לח, בא) **אֵהָל פְּתוּתֵי מִשְׁכַּן הָעֵדוּת**. ולכן אמר על משכן העדות וכליו. (שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מִשְׁהָ** וביאר בפרט איך הביאו אותו כי לא היה עדין קשור ומונח בהנחותיו כי עדין (לא) הקימוהו. ופרט מפני זה באמרו **אֶת-הָאֹהֶל אֶת-כָּל-כֵּלָיו**. ויראה מסגנון הפסוקים האלה שהאומנים חכמי לב אשר עשו את המלאכה כאשר שמעו מפי משה את כל אשר צוה השם לעשות במלאכה ההיא. עשו מלאכתם באהליהם ולא הראו למשה דבר ממה שהיו עושים.

(שמ' פק' לט, לג) **וַיְבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מִשְׁהָ** – מהפך פשטא זקף-קטן, שני לימודים שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) ע"פ [רש"י] ע"פ [נתנחומא] גם הלימוד השני יצא מפשט הכתוב שה' צוה למשה להניח ידו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו. (לימוד ב) [אברבנאל] מלת "משכן" היא שם כללי לכל הבית, וגם שם פרטי על יריעות שש משור

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשפעות: אתנה, סלקו = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב"שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; זקף-רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר תחמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רבי יוסי בר יהודה דריש ריבוי ומיעוט: (שמ' תר' כה, לא) וְעֵשֶׂת מְנַרְת - ריבה, וְהָב טְהוֹר - מיעט, מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה - חזר וריבה. ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל, מאי רבי - רבי כל מילי, מאי מיעט - מיעט של חרס (לשיטת ר' יוסי בר' יהודה פ"רש"י: חרס ראוי להתמעט יותר מהכל (הוא הרחוק ממתכת)).

מתני' [מנחות פ"ג, גמ"ד]. שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה. שבעה נרותיה מעכבין זה את זה. וגו' [בבלי מנחות כה, א] גמ'. מ"ט? הריה כתיב בהו (רש"י 'שמ' תר' כה, לו) פְּתִירֵיהֶם וּקְנֵיהֶם מְמַנְהוּ יְהִי פְלֶה מְקִשָּׁה אַחַת וְהָב טְהוֹר: . תנו רבנן: מנורה היתה באה מן העשת (חומר גלם) ומן הזהב, עשאה מן הגרוטאות (רש"י זהב שבור (מכלים)) - פסולה, משאר מיני מתכות (רמב"ם: אבל לא מגרוטאות) - כשרה. (חזור למנורה מזהב) מאי שנא מן הגרוטאות פסולה? דכתיב: מקשה והויה, שאר מיני מתכות נמי זהב והויה! אמר קרא: (שמ' תר' כה, לא) תַעֲשֶׂה, לרבות שאר מיני מתכות (במסכת סוכה זה היה הכלל האחרון המרבה שאר מתכות). ואימא: לרבות גרוטאות! לא ס"ד, דאמקשה כתיבה הויה. (שמ' תר' כה, לא) תַעֲשֶׂה נמי אמקשה כתיב! מקשה מקשה לעכב. זהב זהב נמי לעכב! האי מאי? אי אמרת בשלמא: מן הגרוטאות פסולה, משאר מיני מתכות כשרה, היינו זהב זהב מקשה מקשה לדרשא, אלא אי אמרת: מן הגרוטאות כשרה, משאר מיני מתכות פסולה זהב זהב מקשה מקשה מאי דרשת ביה? מאי דרשא? דתניא: (שמ' תר' כה, לו) פְּתִירֵיהֶם וּקְנֵיהֶם יְעֲשֶׂה אֶתְהָ אֶתְהָ פְלֵי-הַפְּלִים הָאֵלֶּה: באה זהב - באה ככר, אינה באה זהב - אינה באה ככר; (שמ' תר' כה, לא) גְּבִיעֵיהֶם פְּתִירֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם, בָּאָה זָהָב - באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה זהב - אינה באה ככר; (שמ' תר' כה, לו) בְּמַדְבַּר פִּיסְקָא סָא. ואימא נמי: באה זהב - באה קנים, אינה באה זהב - אינה באה קנים! ההוא פמוט מיקרי (מנורה של קנה אחד). (במ' בהע' ח, ד) וְהָה מַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה מְקִשָּׁה וְהָב, באה זהב - באה מקשה, אינה באה זהב - אינה באה מְקִשָּׁה. (במ' בהע' ח, ד) מקשה דסיפא למאי אתא? למעוטי חצוצרות (הבאות מכסף שגם במ נאמר מקשה אבל יכולים לבוא מגרוטאות של כסף), שבעה באה [רמב"ם בית הבחירה ג, ד] בד"א בשעשאוה זהב אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחי, וכן מנורה הבאה זהב תהיה כולה ככר עם נרותיה ותהיה כולה מקשה מן העשות, ושל שאר מיני מתכות אין מקפדין על משקלה, ואם היתה חלולה כשירה. [הלכה ה] ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות. [כסף משנה בית הבחירה ג, ה"ד] במה ד"א בשעשאוה של זהב וכו'. בפרק הקומץ רבה (מנחות כ"ח) ויליף להו מקראי ופירש"י מן העשת עשייתה חתיכה שלימה ומכה בקורנס עד שיצאו ממנה כל כליה. ומ"ש אם היתה חלולה נראה לפרש דהיינו לומר שאינה מקשה:

במדבר בהעלתך ח, ד: וְהָה מַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה מְקִשָּׁה וְהָב עַד-וְרִכָּה עַד-פְּרָחֶיהָ מְקִשָּׁה הוּא פְּמִרְאָה אֲשֶׁר הָרָאָה ה' אֶת-מִשְׁלֵה בְּן עֲשָׂה אֶת-הַמְנוּרָה: פ [ספרי במדבר פיסקא סא] אין במנורה נרות גביעים כפתורים ופרחים אלא בזמן שהיא מן הככר מין זהב מין קשה; מברייתא דומה על (שמ' תר' כה, לו) לומדים ב-[מנחות כה, א] ככעין יוצא מהכלל להקל ולא להחמיר אינה באה זהב - אינה באה ככר; ... אינה באה זהב - אינה באה גביעים כפתורים ופרחים.

לפי תבנית הטעמים היוצא מן הכלל שבא להקל ולא להחמיר נמצא בפסוק (שמ' תר' כה, לא) פ וְעֵשֶׂת מְנַרְת וְהָב טְהוֹר מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה (גרשיים מהפך פשטא) וְרִכָּה וְקָנָה גְּבִיעֵיהֶם פְּתִירֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם מְמַנְהוּ יְהִי: פשט הכתוב (שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה מציג חיוב עשית מנורה בהקשה כפ' [רש"י בבלי ראש השנה כד, ב] (שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגו' (שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה וְרִכָּה וְקָנָה - גרשיים מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן רומז לשני למודים. (למוד א) (שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה - ב-[בבלי סוכה ג, ב] זה היה הכלל האחרון של למוד מהפסוק הזה במדת כלל ופרט וכלל. הכלל האחרון מרבה כעין הפרט. ריבה כל המתכות ומיעט עץ וחרס. או זה היה הרבוי האחרון במדת רבוי מיעוט רבוי ומיעט רק חרס. (למוד ב) ב-[בבלי מנחות כה, א] מהכתובים (שמ' תר' כה, לא) ו-(שמ' תר' כה, לו) למד (א) זהב ומתכות אחרות מעשת ולא מגרוטאות (ב) שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה מקשה, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, והמעטת הקשוחים מרומזת בתבנית הטעמים תביר מרכא טפחא של (שמ' תר' כה, לא) גְּבִיעֵיהֶם פְּתִירֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם וכנראה שכאשר אינה נעשית מזהב גם אין חובה שהקנים והקישוחים מְמַנְהוּ יְהִי: אלא יכולים להיעשות איברים אברים. (למוד ב) גלמד ב-[ספרי במדבר פיסקא סא] מ-(במ' בהע' ח, ד) וְהָה מַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה מְקִשָּׁה וְהָב כמרומו בתבנית הטעמים מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים (למוד א) הפשט מדבר על עשית מנורת זהב בהקשה, אבל הדרשה מהפכת מן הפשט ומלמדת שבאין זהב פטור מעשייה בהקשה; פטור מנפח ככר, פטור מקשוחים. צ"ע מהו (למוד ב) והאם הוא שונה מ-(למוד א) כאן. מוצע לומר כי מדת כלל ופרט וכלל מרומזת ב-(שמ' פק' לו, לו) אֶת-הַמְנוּרָה הַטְּהוֹרָה - קדמא ואולא בתפקיד כעין כלל, הנלמד ב-[בבלי סוכה ג, ב] והפסוק המלא שמות פקודי לו, לו: אֶת-הַמְנוּרָה הַטְּהוֹרָה אֶת-נְרֹתֶיהָ נְרֹת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת-כָּל-פְּלִיָּה וְאֶת שִׁמְן הַמָּאֹר: והנאמר ב-[בבלי מנחות כה, א] וב-[ספרי במדבר פיסקא סא] הוא הרחבה של הפרט ומוכל בכלל האחרון המרחיב למתכות אחרות. (שמ' תר' כה, לא) וְעֵשֶׂת מְנַרְת וְהָב הכתוב הוא סמיכות טְהוֹר וזה שם תואר, טעם מלת מְנַרְת טפחא פוסק את הסמיכות והטעמים מרכא טפחא מרמזים על קבוצה העשויה להתרחב וכך מתקבלת משמעות כללית המרמזת לנאמר ב-[בבלי סוכה ג, ב] רבי דריש כללי ופרטי: (שמ' תר' כה, לא) וְעֵשֶׂת מְנַרְת - כלל, וְהָב טְהוֹר - פרט, מ מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה חזר וכלל. שמנורה תיעשה ממתכת. מנורת זהב חייבת להיעשות מקשה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה.

ב-[בבלי מנחות כה, א] למד מהכתובים (שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה ו-(כה, לו) פְּתִירֵיהֶם וּקְנֵיהֶם מְמַנְהוּ יְהִי (א) זהב ומתכות אחרות מעשת ולא מגרוטאות (ב) שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה מקשה היינו אפשר לעשותה מחלקים מולחמים, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, הכתוב (שמ' תר' כה, לא) אינו מתבנית קדמא ואולא הנוכחת בהרבה למודי כלל ופרט. תבנית הטעמים של הכלל האחרון ב-(שמ' תר' כה, לא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּרָה - גרשיים מהפך פשטא נמצאה בכתובים אחרים כרומזת לכעין תפקיד של יצא מן הכלל ללמד דבר אחר כעין הכלל, יצא להקל ולא להחמיר. משמע שיש כלל בנושא המנורה. אפשר שהכלל הזה נמצא ב-(שמ' פק' לו, לו) אֶת-הַמְנוּרָה הַטְּהוֹרָה. (שמ' פק' לו, לו) אֶת-הַמְנוּרָה - מקף כבורר בין מנורת זהב ובין מנורה מחמרים אחרים, (שמ' פק' לו, לו) אֶת-הַמְנוּרָה הַטְּהוֹרָה - קדמא ואולא בתפקיד ללמוד בכתוב ככעין כלל ופרט ויש לעיין האם יש גם כלל סוגר בפסוק או יש ללמוד בכל זאת מ-(שמ' תר' כה, לא). (שמ' פק' לו, לו) אֶת-נְרֹתֶיהָ נְרֹת הַמַּעֲרָכָה - פרט הבורר בין מנורת זהב אז נרות במקשה ובין שלא מזהב אז נרות לא במקשה